

Date: 5th May-2025

DAVLAT ULUSHI MAVJUD KORXONALARDA KORPORATIV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH

Xalilova Yulduz Nusratulloevna

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi tinglovchisi

Annotatsiya: Mamlakatimizda iqtisodiyotni liberallashtirish, raqobatbardosh milliy iqtisodiyot barpo etish, korxonalar samaradorligini oshirish va ularning boshqaruv tizimini ilg'or xorijiy tajriba asosida takomillashtirish dolzarb vazifalardan hisoblanadi. Xususan, davlat ulushi mavjud korxonalar faoliyatining ochiqqligi, samaradorligi va shaffofligini ta'minlashda korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirish muhim o'rin tutadi. Mazkur maqolada yirik sanoat korxonalaridan biri bo'lgan "Navoiy kon-metallurgiya kombinati" (NKMK) misolida korporativ tizimni rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlar, islohotlar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: davlat ulushi, korporativ, boshqaruv tizimi, boshqaruv, islohotlar...

IMPROVING THE CORPORATE SYSTEM IN ENTERPRISES WITH STATE SHARE

Annotation: In our country, the liberalization of the economy, the creation of a competitive national economy, increasing the efficiency of enterprises and improving their management system based on advanced foreign experience are urgent tasks. In particular, improving the corporate governance system plays an important role in ensuring the openness, efficiency and transparency of the activities of enterprises with state share. This article analyzes the work and reforms being carried out to develop the corporate system using the example of one of the large industrial enterprises, the Navoi Mining and Metallurgical Combine (NKMC).

Keywords: state share, corporate, management system, management, reforms...

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КОРПОРАТИВНОЙ СИСТЕМЫ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ С ГОСУДАРСТВЕННОЙ ДОЛЕЙ

Аннотация: В нашей стране актуальными задачами являются либерализация экономики, построение конкурентоспособной национальной экономики, повышение эффективности деятельности предприятий, совершенствование систем их управления на основе передового зарубежного опыта. В частности, совершенствование системы корпоративного управления играет важную роль в обеспечении открытости, эффективности и прозрачности деятельности предприятий с государственной собственностью. В данной статье анализируются работы и проводимые реформы по развитию корпоративной системы на примере одного из крупнейших промышленных предприятий – Навоийского горно-металлургического комбината (НКМК).

Date: 5th May-2025

Ключевые слова: государственная доля, корпорация, система управления, государственное управление, реформы...

Korporativ boshqaruv deganda aksiyadorlar, direktorlar kengashi va menejment o'rtasidagi munosabatlar tizimi tushuniladi. Uning asosiy vazifasi korxonani samarali boshqarish, manfaatdor tomonlar – davlat, investorlar, iste'molchilar va jamoatchilik oldidagi javobgarlikni ta'minlashdan iborat. Korporativ boshqaruvning asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat: Shaffoflik; Hisobdorlik; Mas'uliyat; Adolat; Strategik boshqaruv va risklarni tahlil qilish. Mazkur tamoyillar asosida faoliyat yurituvchi korxonalarda investitsiya muhitining yaxshilanishi, ishonchning ortishi va samaradorlikning oshishi kuzatiladi. Shuning uchun O'zbekistonda ko'plab yirik korxonalar, xususan, strategik sanoat tarmoqlaridagi subyektlar davlat ulushi asosida faoliyat yuritadi. Bu esa ularning iqtisodiyotdagi o'rnini yanada muhimlashtiradi. Biroq, davlat ishtirokidagi korxonalar faoliyatining samaradorligi ba'zan yetarli darajada bo'lmaydi. Shuning uchun ham korporativ boshqaruv tizimini joriy etish va uni takomillashtirish bugungi kun talabi hisoblanadi. Bunda quyidagi maqsadlar ko'zda tutiladi: Korxona faoliyatining moliyaviy shaffofligini ta'minlash; Strategik boshqaruvni takomillashtirish; Korxonaning bozor munosabatlariga moslashuvchanligini oshirish; Ichki nazorat va risklarni boshqarish tizimini mustahkamlash. Keeling, shu o'rinda Navoiy kon-metallurgiya kombinati (NKMK) haqida qisqacha ma'lumot beramiz. Navoiy kon-metallurgiya kombinati O'zbekistonning eng yirik sanoat korxonalaridan biri hisoblanadi. Korxona oltin, uran va boshqa rangli metallarni qazib olish va qayta ishlash bilan shug'ullanadi. Kombinat davlat ulushiga ega bo'lib, uning aksiyalari "O'zbekiston Respublikasi Davlat aktivlarini boshqarish agentligi" tomonidan boshqariladi. NKMK Respublikamiz iqtisodiyotida muhim strategik ahamiyatga ega bo'lib, yirik soliq to'lovchilardan biri hisoblanadi. Bu esa korxonani samarali boshqarishni talab etadi.

Hozirda NKMKda korporativ boshqaruv tizimini joriy etishdagi qator yondashuvlar mavjud. Jumlada, NKMKda korporativ boshqaruv tizimi bosqichma-bosqich joriy qilinmoqda. Bu jarayon quyidagi yo'nalishlarda olib borilmoqda:

1. Direktorlar kengashi faoliyatini kuchaytirish. Korxonada Direktorlar kengashi tashkil etilib, uning vakolatlari va majburiyatlari aniq belgilab qo'yilgan. Kengash tarkibiga mustaqil a'zolar jalb qilinmoqda, bu esa qarorlar qabul qilishda xolislikni ta'minlaydi.

2. **Ichki audit tizimini mustahkamlash.** Ichki audit xizmatlari korxona faoliyatining moliyaviy, ishlab chiqarish va boshqaruv sohalarida doimiy nazorat olib borish orqali kamchiliklarni aniqlaydi hamda ularni bartaraf etish bo'yicha tavsiyalar beradi.

3. **Strategik rejalashtirish tizimini joriy etish.** Korxona faoliyatini uzoq muddatli istiqbol asosida boshqarish maqsadida strategik rejalashtirish tizimi yo'lga qo'yilgan. Bu esa bozor talablariga mos ishlab chiqarishni tashkil etish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish imkonini bermiqda.

Date: 5th May-2025

4. Axborot shaffofligini oshirish. NKMK rasmiy veb-sayti va boshqa ommaviy axborot vositalari orqali o'z faoliyati haqida muntazam ma'lumotlar berib boradi. Bu esa aksiyadorlar, investorlar va jamoatchilikning ishonchini mustahkamlashga xizmat qiladi.

5. Korporativ boshqaruv samaradorligini baholash va monitoring qilish. NKMKda korporativ boshqaruvning samaradorligi quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

Moliya-iqtisodiy ko'rsatkichlarning dinamikasi;

Aksiyadorlar va manfaatdor tomonlarning roziligi;

Ichki nazorat va audit xulosalari;

Xalqaro reyting agentliklari baholari. Korxona faoliyatini monitoring qilish uchun axborot texnologiyalari asosida raqamli platformalar joriy qilinmoqda. Bular orqali real vaqt rejimida ma'lumotlar tahlil qilinib, boshqaruv qarorlari qabul qilinmoqda. Korxonada joriy qilingan tizimlar ma'lum natijalarni bergani bilan, ularni yanada takomillashtirish zarur. Quyidagi takliflar ilgari surilishi mumkin: Mustaqil direktorlar sonini ko'paytirish va ularning professional tayyorgarligini oshirish; Ichki nazorat tizimini avtomatlashtirish va uning natijalarini ommaviylashtirish;

Xodimlar o'rtasida korporativ madaniyatni shakllantirish bo'yicha treninglar o'tkazish; Innovatsion boshqaruv usullarini joriy qilish, jumladan, "lean management" va "agile" yondashuvlarini qo'llash; Davlat ulushini bosqichma-bosqich kamaytirib, xususiy sektor ishtirokini kengaytirish. Xulosa Korporativ boshqaruv tizimi zamonaviy boshqaruv madaniyatining asosi hisoblanadi. Davlat ulushi mavjud korxonalarda ushbu tizimni joriy etish, ularning ochiqligi va samaradorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Navoiy kon-metallurgiya kombinati misolida ko'rilgan tajriba shuni ko'rsatadiki, korporativ boshqaruv elementlarini amaliyotga joriy qilish orqali nafaqat korxona, balki butun iqtisodiyotni rivojlantirish mumkin. Kelgusida bu yo'nalishdagi ishlarni tizimli davom ettirish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari va farmonlari (2017–2024 y).
2. "Korporativ boshqaruv kodeksi", O'zbekiston Respublikasi Davlat raqobat qo'mitasi, 2015-yil.
3. Navoiy kon-metallurgiya kombinati rasmiy veb-sayti: www.ngmk.uz
4. Abduqodirov A.A., "Korporativ boshqaruv asoslari", Toshkent, 2022-yil.
5. Xalqaro Moliya Korporatsiyasi (IFC) materiallari, 2021.

